

MARCUSJAAR B-2020-2021
ZONDAG: Openbaring van de Heer
DATUM: 3 januari 2021

Evangelie: Mt 2,1-12

Uit het heilig evangelie van onze heer Jezus Christus volgens Mattheüs

- 1 Toen Jezus geboren was in Bethlehem in Judea,
ten tijde van koning Herodes,
kwamen er uit het Oosten magiërs in Jeruzalem aan.
- 2 Ze vroegen: `Waar is de pasgeboren koning van de Joden?
Want wij hebben zijn ster zien opkomen
en wij zijn gekomen om Hem te huldigen.'
- 3 Toen koning Herodes hiervan hoorde, schrok hij,
en heel Jeruzalem met hem.
- 4 Hij riep alle hogepriesters en schriftgeleerden van het volk samen
en wilde van hen weten waar de Messias geboren zou worden.
- 5 Ze zeiden hem: `In Bethlehem in Judea.
Want zo staat het geschreven bij de profeet:
- 6 Bethlehem, land van Juda,
u bent zeker niet de minste onder de leiders van Juda,
want uit u zal een leider voortkomen,
die herder zal zijn van mijn volk Israël.'
- 7 Toen riep Herodes de magiërs in stilte bij zich
en vroeg nauwkeurig naar de tijd waarop de ster verschenen was.
- 8 Hij stuurde hen naar Bethlehem met de woorden:
`Ga een nauwkeurig onderzoek instellen naar het kind.
Wanneer u het gevonden hebt, laat het mij dan weten;
dan kan ook ik het gaan huldigen.'
- 9 Toen ze de koning aanhoord hadden, gingen ze weg.
Opeens ging de ster die ze hadden zien opkomen voor hen uit,
tot ze bleef staan boven de plaats waar het kind was.
- 10 Toen ze de ster zagen, werden ze met buitengewoon grote vreugde vervuld.
- 11 Ze gingen het huis binnen en zagen het kind met zijn moeder Maria.
Ze vielen op hun knieën en huldigden het.
Ze haalden hun schatten tevoorschijn
en gaven Hem goud, wierook en mirre als geschenk.
- 12 En omdat ze in een droom gewaarschuwd waren
om niet naar Herodes terug te keren,
namen ze de wijk en gingen ze langs een andere weg naar hun land terug.

KBS Willibrord 1995

- 1) Het bekende verhaal uit Mattheüs dat we vandaag lezen wordt meestal aangeduid als het verhaal over 'de drie koningen'.
Maar de evangelist rept daar met geen woord over, hij spreekt alleen over 'magiërs uit het Oosten'.

- 2) Magiërs:
 * “Met magiërs bedoelt hij geleerden, die zich onder meer met sterrenkunde bezig hielden. Hij schrijft nergens dat ze met z’n drieën waren. Dat heeft men afgeleid uit het feit dat ze drie geschenken meebrengen: goud, wierook en mirre. Vorstelijke geschenken, dat wel, maar er staat niet dat ze gebracht werden door koningen, die bovendien per kameel reisden, zoals het zich in onze collectieve verbeelding heeft vastgezet” (*P. Kevers, p. 26).
- * “Matteüs heeft slechts over wijzen gesproken die uit het Oosten kwamen. In de wereld van die dagen betekende dat vóór alles: geleerden (overigens van een ietwat ‘magische’ wetenschap). Meer dan het sinds lang reeds vervallen Egypte, vertegenwoordigde het Oosten voor de Palestijnen de wieg van wetenschappen en wijsheid. Chaldea met zijn astronomen, Perzië met zijn zuivere cultus van de God van de hemel trokken hen stellig meer aan dan de Grieken met hun veelgodendom en de onzuivere Romeinen die varkens offerden” (* M. Coune, p. 23).
- 3) Koningen: waar komt die voorstelling vandaan?
 = “Waarschijnlijk uit twee oudtestamentische teksten die men met het verhaal van Matteüs in verband bracht en die ook zijn opgenomen in de woorddienst van dit feest.
1. De eerste tekst is Jesaja 60. Daarin beschrijft de profeet Jeruzalem als het licht van de wereld. ‘Volkeren komen af op uw licht, koningen op de luister van uw dageraad... Een zee van kamelen bedekt u – ze voeren goud en wierook aan’.
 2. De tweede tekst is Psalm 72, een gebed bij de troonsbestijging van een nieuwe koning in Jeruzalem: ‘De koningen van Tarsis en de kustlanden, laten zij hem een geschenk brengen; de koningen van Seba en Saba, laten ook zij hem schatting afdragen’. Tarsis (Spanje?), Seba (Arabië?) en Saba (Ethiopië?) – misschien hebben die plaatsnamen wel geleid tot de verschillende huidskleur van de drie koningen in de volksverbeelding” (*P. Kevers, p. 26).
- 4) Grote mannen van de oudheid en hun ster:
 “De grote mannen van de oudheid hadden elk hun ster, die naar men beweerde op de dag van hun geboorte was verschenen. Of het nu Alexander, Caesar of Augustus was, de beschermende ster waarmerkte hun lotsbestemming bij de dageraad van hun bestaan. Hoe zou dan de koning –Messias niet de zijne hebben gehad, des te meer daar er stellaire profetieën te lezen zijn in de Bijbel vanaf Genesis tot de Apocalyps (zie o.m. Num 24,17)” (*M. Coune , p. 24).
 [Num 24,17: “Wat ik zie, is niet in het heden, wat ik waarneem is niet nabij. Een ster komt op uit Jakob, een scepter uit Israël. Hij verbrijzelt Moab de slapen, de kinderen van Set slaat hij neer.”]
- 5) De magiërs met hun ster:
 “Ze komen in beweging met alleen een ster als gids. Zij stellen vragen – ‘waar is de pasgeboren koning der Joden?’ – en gaan op zoek. Als zij het kind met zijn moeder

gevonden hebben, worden ze vervuld van grote vreugde en knielen ze neer om het te huldigen.

De hooggeplaatsten van Jeruzalem daarentegen weten het antwoord op de vraag: zij kennen heel de Schrift en hun Schriftgeleerden weten er zelfs de passende messiaanse passage in op te slaan. Maar deze kennis brengt hun niet tot inzicht. Zij komen liever niet in beweging, maar willen hun gevestigde posities behouden. Het bericht over een nieuwe koning is voor hen geen reden tot vreugde, maar tot ongerustheid. En tussen de regels vermoeden we al dat Herodes het kind helemaal niet wil huldigen, maar dat hij moordplannen heeft" (*P. Kevers, p. 27).
Over die episode van Herodes in het evangelie: zie hieronder in de betekenis van het hele verhaal.

- 6) Diepe betekenis van het verhaal: het moet gekaderd worden in het hele kindsheidverhaal van Matteüs (Mt 1,18-2,23) (*M. Coune, pag. 24-25).
1. "Van 1,18 tot 2,23 brengt de evangelist vijf episodens uit de kinderjaren van Jezus in verband met vijf teksten uit het Oude Testament.
Zijn doel is klaarblijkelijk: aantonen dat er in Jezus' eerste jaren tekenen aanwezig zijn van een nieuwe roeping die alle vroegere roepingen vervult.
 - a. Jezus is de nieuwe Mozes: hij ontsnapt aan de moord op de kinderen, hij wordt uit Egypte geroepen en zoals Mozes wordt hij volgens de Joodse traditie (van Sota 12) op wonderbare wijze verlicht bij zijn geboorte.
 - b. Christus is de nieuwe David, die op uitnemende wijze de profetie van de Emmanuël vervult en boven wie de messiaanse ster van Num 24,17 straalt.
 - c. Christus is de nieuwe Salomo, wiens wijsheid de wijzen uit het Oosten heeft aangetrokken.
 - d. Hij is ook de nieuwe Elia, die het profetisch nazireaat volbrengt".
 + Merk op van Paulus in 1 Kor 1,25: "Maar voor wie geroepen zijn, zowel Joden als Grieken, is Christus Gods kracht en Gods wijsheid."
 2. Nog een andere betekenis in het verhaal:
"Matteüs schrijft voor christenen in Palestina, vroegere Joden die tot het christendom zijn overgegaan. Ze moeten in het nieuwe geloof gesterkt worden door de overtuiging dat zij hierdoor trouw blijven aan de kern van de vroegere profetiën.
Door:
*2 S 5,2 omtrent David:[De Heer heeft u beloofd: Jij zult mijn volk Israël weiden; jij zult vorst over Israël zijn]
*en Mi 5,1 ['Uit jou, Betlehem in Efrata, te klein om tot Juda's geslachten te behoren, uit jou komt iemand voort die voor mij over Israël zal heersen. Zijn oorsprong ligt in lang vervlogen tijden, in de dagen van weleer'].
in v. Mt 2,6: ['En jij, Betlehem in Juda, bent zeker niet de minste onder de leiders van Juda, want uit jou komt een leider voort die mijn volk Israël zal hoeden.'] met elkaar te verbinden toont Matteüs dat Christus tegelijkertijd -lid is van de Davidische dynastie
-en dat hij het moeilijke probleem van de eenheid tussen Juda en Israël heeft opgelost.

Hij volbrengt tegelijkertijd:

*een profetie over het herstel van Juda

*en een woord van de noordelijke stammen (Israël) die David uitnodigen om hun koning te worden.”

3. Hoe te verklaren dat de meeste Joden het christendom niet omhelsd hebben?
 “Om deze vraag te beantwoorden heeft Matteüs in zijn evangelie de episode van Herodes opgenomen.
 *Daarin staat te lezen dat het op de eerste plaats de heidenen zijn die belang stellen in de geboorte van de Messias en die hem komen ‘zoeken’.
 *Daar tegenover staat dat degenen die ambtshalve van deze geboorte op de hoogte hadden moeten zijn, zoals priesters en Schriftgeleerden, wel kennis hebben maar geen geloof, en geen moeite doen om het kind op te zoeken. Wanneer Matteüs ziet hoe heidenen Christus aanbidden, dan denkt hij onwillekeurig aan de profetie van Js 60,6 over de geschenken, en verhaalt hij hoe nu dit woord in vervulling gaat.
 In heel zijn evangelie toont Matteüs aan hoe de Joden weigerachtig zijn en de heidenen gelovig. Ook na de verrijzenis plaatst hij tegenover elkaar de priesters die weigeren te geloven (28,11-15) en de apostelen die het geloof onder alle volkeren gaan verkondigen (28,16-20).

7) Vers 12: slotzin:

“In een droom van Godswege gewaarschuwd, vertrekken de magiërs langs een andere weg naar hun land terug. Dat doen ze natuurlijk om Herodes te ontwijken en zijn snode plannen te dwarsbomen. Maar de slotzin van het verhaal heeft ook een diepere betekenis. De ontmoeting met Jezus heeft hen innerlijk veranderd. Voortaan zal hun leven anders zijn.

In zijn verhaal zijn er drie elementen die de magiërs in beweging brengen en gaande houden op hun tocht, en die ook ons vandaag nog kunnen inspireren: de ster, de Schrift en de droom.

*De magiërs speuren naar tekens die hen in hun leven de goede richting wijzen.

Daarvoor staat de ster.

*Ze zijn bereid te luisteren naar de geloofservaring uit het verleden. Vóór hen zijn anderen al de weg van het geloof gegaan, anderen hebben tekens gezien en bakens uitgezet. Daarvan getuigt de Schrift.

*En zij kunnen nog dromen. Het verhaal is voor hen niet afgesloten, er staan nog nieuwe dingen te gebeuren. Zij kiezen niet voor koning Herodes, maar voor koning Jezus” (*P. Kevers, pag. 27-28).

Even iets anders:

1. Tweede keer Kerstmis

“Vandaag vieren wij, westerlingen, eigenlijk voor een tweede keer kerstfeest, ditmaal echter een kerst naar christelijk-oosterse manier van denken. Daarin vallen andere gevoelens en melodieën te beluisteren dan bij ons.

In het Oosten gaat het om een feest van openbaring van God in vrijwel reeds verheerlijkte menselijkheid: epifanie, een openbaring van God in het pasgeboren prinsenkind Jezus de Heer. Dat dit een weerloos kwetsbaar kindje is, zij het, protocollair uitgedrukt, ‘een

welgeschapen zoon', verdwijnt haast letterlijk in luister achter de religieuze huiver voor het goddelijke dat zich hier openbaart.

Oosterlingen vieren Gods luister die plechtig geopenbaard wordt in een van tevoren reeds als goddelijke majesteit erkend mensenkind. De wijzen zeggen immers tot koning Herodes dat zij gekomen zijn om hem met een knieval te huldigen."

2. De ster

"Voor wie dit verhaal in het culturele kader van het Midden-Oosten plaatst, waarin het in feite ontstaan is, is het juist in zijn verhalende inhoud recht uit het hart van het oude oosterse leven gegrepen, voor de luisteraars ervan direct begrijpelijk.

In het Nabije Oosten van destijds behoorde tot het culturele erfgoed de overtuiging dat ieder mens zijn eigen ster bezat (wat later onder christenen de persoonlijke 'engelbewaarder' is geworden) – een ster, zo dacht men die ontstaat bij de geboorte van een mens en verdwijnt weer bij zijn of haar dood. Bij bijzondere personen, mensen wier leven op een of andere manier voor andere mensen van grote betekenis was geweest, werd na een terugblikken op hun leven duidelijk dat er al tijdens de geboorte iets bijzonders moest zijn gebeurd. De geboorte van een belangrijk iemand was bijvoorbeeld gepaard gegaan met het verschijnen van een opvallende ster, een soort voorbode van het belangrijke gebeuren".

3. Matteüs en Lucas

"In tegenstelling tot Matteüs weet Lucas niets van een visite van wijze astrologen van verre. Lucas verhaalt bij Jezus' geboorte veel liever over het bezoek van herders, in die tijd beschouwd als uitgerangeerde mensen van de maatschappij, niet helemaal zuiver op de graat, die destijds volgens Grieks-Romeinse bronnen verdacht werden van bestialiteit. Voor die tijdgenoten en voor ons die kennis nemen van die oude tijd zijn de kerstverhalen van Matteüs en Lucas echt uit het leven gegrepen, maar uit het leven van destijds. Wij moderne mensen komen in de verleiding om over 'geschiedenis' alleen te denken in termen van een databank op een computer en hebben dan vaak ook geen aanvoelen van de waarachtigheid die spreekt uit beide verhalen rond Jezus' geboorte. We dreigen ervaringsarm te worden door een eenzijdige opvatting van een positivistische 'historische betrouwbaarheid'.

4. Boodschap in beeldend geloofsverhaal

"Het gaat om de boodschap die beide evangelisten in een beeldend geloofsverhaal duidelijk willen maken voor hun toehoorders of lezers. En dat doen ze niet als verslaggevers die bij de geboorte aanwezig zouden zijn geweest, maar als betrokken leerlingen na Jezus' dood, toen mensen die met Jezus waren omgegaan en hem krediet gaven, terugblikten op het leven van de gestorvene 'die weldoende rondging in Palestina'. Hij genas mensen, bevrijdde mensen van demonen, maakte mensen vrij van de last of de schuld die ze droegen. Met als motief dat ze ontvankelijk werden voor het goede van anderen en voor hun lasten, vooral die van de vragende en lijdende medemens. Ik zou zeggen: die twee verhalen zijn zo historisch als het maar kan, al waren er geen wijzen en geen herders te zien bij de geboorte van Jezus."

5. Herodes in een pathologisch-panische angst

"Een joodse historicus uit die tijd, Flavius Josephus, schrijft in zijn geschiedkundig boek over koning Herodes dat die permanent in een pathologisch-panische angst leefde uit vrees dat iemand hem zou onttroonen en daarvoor om het leven zou brengen. En, zo zegt Flavius: die man was in staat om alle pasgeboren kinderen in Juda te laten vermoorden uit vrees voor onttroning. Dit was in het land van Juda algemeen bekend. Zo is het begrijpelijk dat

christelijke joden na Jezus' dood, vanuit hun geloof in de verrezen Heer als vredevorst, de geboorte van Jezus vervlochten met een contrasterend optreden van tirannen die bijvoorbeeld pasgeboren baby's vermoorden uit angst hun macht te verliezen door een mogelijke troonpretendent."

6. Waarom elk jaar een dubbele viering?

"Ik geloof dat pas de dubbele viering van het westerse kerstfeest en het oosterse kerstfeest de dimensie van wat we in deze kerstdagen herdenken, kan openleggen. Bij een gescheiden, afzonderlijke viering zonder het contrast van het respectievelijk andere kerstfeest erbij te betrekken, lopen we het gevaar dat de weegschaal eenzijdig overhelt naar

°ofwel sentimentele romantiek rond een baby in een kribbe, omgeven door de geur en de lichten van dennenbomen en de zang van liefelijke kerstliederen,

°ofwel een mensvreemde, oosters eenzijdige vergoddelijkte sacrale sfeer waarin door overwicht van het goddelijke, weerloze wezens gaan lijden onder verlies van eigen mooie, onbevangen menselijkheid.

Daarom vieren we elk jaar twee keer kerstfeest. Dat houdt het christelijk geloof in evenwicht: we vieren Gods heilzame nabijheid in menselijk bemiddelende gestalten, in mensen zoals jullie en ik, dankzij ons geloof in de komst van de mens Jezus, beleden als de Christus."

Bibliografie

1. Paul KEVERS, Openbaring van de Heer, in: De bijbel lezen in woord en daad – B-Jaar, Halewijn, Antwerpen, 2008, pag. 26-28.
2. Michel COUNE, De aanbidding van de wijzen: Mt 2,1-12, in: Exegetisch commentaar bij de evangelieperikopen van jaarcyclus A -Matteüsevangelie, Dichtbij is uw Woord, uitgave Werkgroep Sacerdos, Vlaamse Bijbelstichting, s.d. Mechelen, pag. 23-25.

Nog goede inspiratie voor de lezingen van deze zondag: Openbaring van de Heer 2021 is te vinden in :

° Wegwijzer, Toelichtingen bij de Schriftlezingen voor de zondagen. B-cyclus, Katholieke Bijbelstichting, Boxtel, uitgeverij Emmaüs, Brugge, 1978 – Openbaring van de Heer, pag. 30-31..

° Paul KEVERS, De bijbel lezen. In woord en daad, B-jaar, Halewijn, Antwerpen, 2008, 170 pag., voor de zondag: Openbaring van de Heer, pag. 26-28.

° Jean BASTIAENS, Het Woord is mens geworden. Commentaren bij de zondagslezing jaar A,B en C, Halewijn, Antwerpen, 2015, 348 pag., voor de zondag: Openbaring van de Heer, commentaar op pag. 138-139.

° Hendrik HOET, Woorden van LIEFDE, Halewijn, Antwerpen, 2005, 167 pag., voor de zondag: Openbaring van de Heer, pag. 35-36.

° Luc DEVISSCHER, Ten gronde. Het abc van de evangelielezingen op zondag, Halewijn, Antwerpen, 2017, 269 pag., voor dit evangelie, pag. 16-17.

° Joost JANSEN, Woord voor onderweg, Berne Media, uitgeverij van berne media, Heeswijk, 2014, voor deze zondag, pag. 3-35.